

Nr 18.

Av herr **Ekman, Karl Johan**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lagar om ändring i vissa delar av författningar om kommunal rösträtt m. m.

Vid granskningen av Kungl. Maj:ts proposition angående den kommunala rösträttsfrågan jämte vad därmed sammanhänger har undertecknad funnit sig föranlåten till åtskilliga erinringar, av vilka två här nedan beröras.

Bland de i Kungl. Maj:ts proposition föreslagna »garantier i samband med den kommunala rösträttsreformen» har Kungl. Maj:t upptagit förslag om obligatoriskt införande av kommunalfullmäktigeinstitutionen för samtliga kommuner med visst minimiantal eller däröver liggande högre antal invånare. I det statsrådsprotokoll, som finnes fogat vid Kungl. Maj:ts proposition i ämnet till årets lagtima riksdag, nr 290, uttalar vederbörande departementschef beträffande fullmäktigeinstitutionens då föreslagna införande i den borgerliga kommunen följande: »Det i övervägande antalet av våra landskommuner tillämpade systemet med primärstämman såsom beslutande organ medför i vissa fall avsevärda olägenheter. Särskilt i större kommuner arbetar stämman med svårighet, och möjligheter föreligga för kupper och överraskningar vid de kommunala ärendenas avgörande. Systemet innebär i vidsträcktare kommuner en betydande olägenhet för de röstberättigade, som bo i kommunernas utkanter. Enligt vad erfarenheten utvisar, bevista dessa i ringa utsträckning stämmorna. Av siffror, som de sakkunniga införskaffat, framgår, hur fåtaligt besökta stämmorna i regel äro. Ett genomfört representativt system åter medför onekligen åtskilliga fördelar. De proportionellt valda representationerna hava, sammansatta som de äro av de olika partiernas

bästa krafter, vida större förutsättningar än deltagarna i primärstämorna för ett ansvarsmedvetet och kompetent handhavande av beslutanderätten. Och ett fullt genomfört representativt system bör vara ägnat att till väsentlig del undanröja de farhågor, som stundom från motståndarna av den lika rösträtten yppas beträffande verkningarna av röstskalans borttagande». I den nu föreliggande kungl. propositionen har ansetts nödvändigt att ännu ytterligare förstärka denna garanti såsom en motvikt mot den borgerliga kommunens radikalisering.

Men om den *kyrkliga kommunen* säges i den kungl. propositionen till urtima riksdagen härutinnan icke ett ord. Den skall utlämnas till en fullständig radikalisering *utan den garanti*, som ansetts så nödvändig i fråga om den borgerliga kommunen. Och detta är så mycket äventyrligare som de, vilka nu skola tillträda makten, särskilt i städerna och industrisamhällena intaga en avgjort fientlig hållning emot kyrkan. Av den världsliga kommunen äro de intresserade att, från sina synpunkter, göra det bästa möjliga. Men till statskyrkan och dess organ, bland vilka kyrkoråd och kyrkostämmor intaga ett synnerligen viktigt rum, ställa de sig på den rena förgörelsens och nedrivandets ståndpunkt. Det socialdemokratiska partiets ståndpunkt härutinnan är fullt klar. I det politiska program, partiet antog vid partikongressen 1917, heter det uttryckligen i punkterna 4 och 5: »Religionen förklaras för privatsak. Statskyrkans och kyrkobudgetens avskaffande. Skolans skiljande från kyrkan».

Till ett parti, som öppet förklarar sig arbeta för statskyrkans och kyrkobudgetens avskaffande, är regeringen besluten att på nåd och onåd utlämna denna kyrkas viktigaste organ i lokalförsamlingarna; ty det är detta som blir den omedelbara följderna av regeringsförslaget i de flesta stads- och industrisamhällen.

På denna punkt är absolut nödvändigt, att en ändring företages i regeringens förslag till likhet med vad som härutinnan kan komma att bestämmas i fråga om den borgerliga kommunen, åtminstone vad de rent kyrkliga ärendena beträffar.

En annan erinran, som i detta sammanhang måste göras, är den, att om också medbestämmanderätt i kyrkliga ärenden måste medgivas åt dem, som väl bekänna sig till det socialdemokratiska programmet, men likväl för sin personliga del icke vilja släppa ett verkligt inre samband med den svenska kyrkan och dess församlingsliv, så är det dock en uppenbar orättfärdighet, att en dylik medbestämmanderätt i kyrkliga ärenden skall inrymmas åt dem, som själva ställt sig helt och hållet utanför denna kyrka. Skola även dessa — och de torde inom de social-

demokratiskt färgade folkgrupperna förefinnas till stort alltjämt växande antal — beredas obehindrad möjlighet att erövrå makten inom de kyrkliga församlingarnas styrande organ, då är därmed omedelbart proklamerad en strid, som kommer att bliva ödesdiger för vårt folk. Här gäller det icke längre att åt andra folkgrupper än de förutvarande inom ett för alla gemensamt samhälle anförtro ledningen av de för alla gemensamma livsformerna; utan här skulle det gälla att åt folkgrupper, som stå fientliga emot de livsformer man själv skattar såsom de heligaste och dyrbaraste, utlämna bestämmanderätten över dessa och därmed i väsentliga delar över dessas heliga och dyrbara livsinnehåll. Vi ha sett, vilken oerhörd klyfta i folklivet, som alltsedan medlet av 1800-talet orsakats allenast av spänningen mellan statskyrkan och de frireligiösa riktningarna; och dock stå dessa olika livsformer, för det religiösa innehållet ytterst på samma kristliga grund. Vad skall det då bliva, om kyrkans — och kanske i de flesta fall tillika kristendomens — fiender skola tillåtas att föra sin maktstrid in på det kyrkliga livets centralaste område, in i själva dess styrande organ på det sätt, som regeringsförslaget lämnar fri och öppen tillgång till.

Hela detta problem synes i regeringens förslag vara lämnat utan allt beaktande. Och likväl är det av den utomordentliga betydelse, att ett godkännande av regeringens rösträttsreform, utan en ändring av de hittillsvarande förhållandena på denna punkt, med all säkerhet omedelbart skulle leda till en långvarig och upprivande strid mellan kyrka och stat i vårt land, till en kulturkamp, som skulle komma att sönderslita vårt folk långt mer än de politiska och ekonomiska striderna kunna göra det.

Såvitt jag förstår, finnes endast ett sätt att undvika en sådan utveckling, och det är att det nuvarande skeva förhållandet mellan kyrka och stat förändras därhän, att varderas område klart begränsas. Staten omfattar alla; men icke så kyrkan. Till kyrkan höra i verklig och egentlig mening inga andra än de som inom denna kyrka blivit döpta och som fortfarande stå i församlingsgemenskap med henne, så att de icke ur henne utträtt eller eljest blivit från henne i laglig ordning skilda.

Endast de, som på sådant sätt tillhöra kyrkan, böra anses såsom medlemmar av den kyrkliga kommunen och äga säte och stämma i de kyrkliga styrelseorganen, såvitt rör rent kyrkliga angelägenheter. I ärenden rörande folkskoleväsendet och vad därmed sammanhänger — kristendomsundervisningen undantagen — torde däremot beslutanderätten kunna göras vidsträcktare, om så anses nödvändigt. I konsekvens här-

med skulle avgifter för rent kyrkliga ändamål kunna utkrävas endast av de nämnda medlemmarna av den rent kyrkliga kommunen.

I enlighet med vad sålunda sagts, torde böra fordras, att i regeringens förslag rörande de kyrkliga kommunerna göres den ändring, att rättigheten att deltaga i kyrkostämmas överläggningar och beslut må tillkomma endast den, som är inom svenska kyrkan döpt och fortfarande står i församlingsgemenskap med denna kyrka; samt att skyldigheten att bidra till de rent kyrkliga utgifterna inskränkes till de sålunda röstberättigade.

Jag hemställer alltså,

att riksdagen ville för sin del besluta:

1:o) sådana förändringar i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 samt i motsvarande förordning för Stockholm den 20 november 1863, att behandlingen av rent kyrkliga ärenden i församlingarna överlämnas åt kyrkofullmäktige i likhet med vad som kan komma att bestämmas rörande vissa ärendens överlämnande åt kommunalfullmäktige i de borgerliga kommunerna på landsbygden.

2:o) att 4 och 35 §§ i förordningen om kyrkostämma samt kyrkoråd och skolråd den 21 mars 1862 — liksom även motsvarande bestämmelser i kyrkostämmoförordningen för Stockholm — erhålla följande ändrade lydelse:

§ 4. Rättighet att deltaga i kyrkostämmas överläggningar och beslut tillkommer, *på landet* den som på kommunalstämma och *i stad* den som vid allmän rådstuga rösträtt äger; dock att i överläggningar och beslut, som angå rent kyrkliga ärenden eller ärenden rörande kristendomsundervisningen i skolorna, endast den äger deltaga, som är inom svenska kyrkan döpt och fortfarande står i församlingsgemenskap med denna kyrka.

§ 35. De avgifter, om vilka kyrkostämma beslutar, skola, utom i de fall, för vilka annorlunda är i lag eller författning föreskrivet, utgå på sätt om bidrag till kommunens gemensamma utgifter är stadgat i förordningarna om kommunalstyrelse på landet och

i stad, med iakttagande därav — — vid gemensam kyrkostämma.

I utgörandet av avgifter, som angå rent kyrkliga angelägenheter eller åtgärder rörande kristendomsundervisningen i skolorna, deltaga endast de som äro inom svenska kyrkan döpta och fortfarande stå i församlingssamfund med denna kyrka.

Personliga eller matlagsavgifter — — — beslutas.

I fråga — — — icke ändring.

Angående — — — stadgat.

3:o) att i kommunalförfattningarna jämte lagen den 25 juni 1909 angående folkskoleväsendet i vissa städer och övriga hithörande författningar skola vidtagas de ändringar i övrigt, som påkallas av ett bifall till ovanstående yrkanden.

Stockholm den 28 november 1918.

K. J. Ekman.

Jönköping.

